

Народна скупштина Републике Србије

ИНТЕРПАРЛАМЕНТАРНА УНИЈА – РЕПУБЛИКА СРБИЈА
– 125 ГОДИНА САРАДЊЕ –

Уводна реч председника Народне скупштине

У овој години обележавамо 125 година чланства Србије у Интерпарламентарној унији. Генерације истакнутих српских и југословенских посланика предано су радиле и залагале се за прокламоване принципе и циљеве Интерпарламентарне уније, а то су мир, сарадња међу народима, успостављање представничких институција и све то кроз најшири и свеобухватни парламентарни дијалог. Ти циљеви су преко Парламента и посланика били уткани у политичко биће наше земље. С подједнаком посвећеношћу, те циљеве и данас бранимо и промовишемо у свом свакодневном деловању.

Високи циљеви, као што су мир, сарадња, дијалог, право и безбедност уграђени су у основе постојања и деловања Интерпарламентарне уније од њеног оснивања 1889. године до данас. Унија има пун међународни легалитет, кредибилитет и политички капацитет са 170 пуноправних чланица преко њихових парламената и 11 придужених чланица, различитих парламентарних међународних тела, која су активни чиниоци савремених међународних односа. С оваквим глобалним обимом, карактером и политичким капацитетом у међународној парламентарној димензији Интерпарламентарна унија се с правом може назвати Парламентарним Уједињеним нацијама.

Република Србија је по свом уставноправном устројству парламентарна демократија с поделом власти, при чему законодавна власт и улога Парламента имају водећу улогу. Народна скупштина је основ и гарант демократског и правног устројства и функционисања државе. Наша земља је у претприступним преговорима с Европском унијом како би остварила пуноправно чланство у њој. То подразумева изградњу демократских институција, правне државе и политичког система базираног на владавини права и поштовању људских права. Евроинтегративни процеси подразумевају прихватање, уградњу и примену правних тековина Европске уније, што је квантитативно и квалитативно оствариво само у условима достигнутих стандарда демократског друштва, владавине права и демократских институција. Све ово представља стратешки циљ Републике Србије за наредни период.

председник Народне скупштине, Маја Гојковић

У остваривању ових стратешких циљева Интерпарламентарна унија са својим начелима, принципима и инструментима може и треба да има важну улогу и функцију у складу са својим програмским циљевима и активностима. Република Србија и њен парламент управо у томе виде важност и незаобилазност будуће сарадње са Унијом. Будућу улогу Интерпарламентарне уније у том смислу у сарадњи с Републиком Србијом и Народном скупштином треба дефинисати у три основна смера:

очување мира, стабилности и конструктивне сарадње у генералном смислу на свим нивоима; промоција, уградња и примена демократских начела и стандарда и изградња демократских институција и правне државе у Србији; пуна примена парламентарне дипломатије и афирмације Парламента у међународним односима у пуном смислу. Посебно бих нагласила значај парламентарне дипломатије, чији је кључни носилац Интерпарламентарна унија, због тога што је данас веома заступљена не само као правна дисциплина и пракса, већ као институционално прихваћен, нормиран и уграђен механизам за општење и деловање у међународном праву и међународним односима у целини.

Народна скупштина ће се и у наредном периоду свесрдно залагати за заједничке циљеве које промовише Интерпарламентарна унија и унапређење сарадње како са самом организацијом тако и директно са чланицама.

Интерпарламентарна унија и историјат сарадње с Републиком Србијом

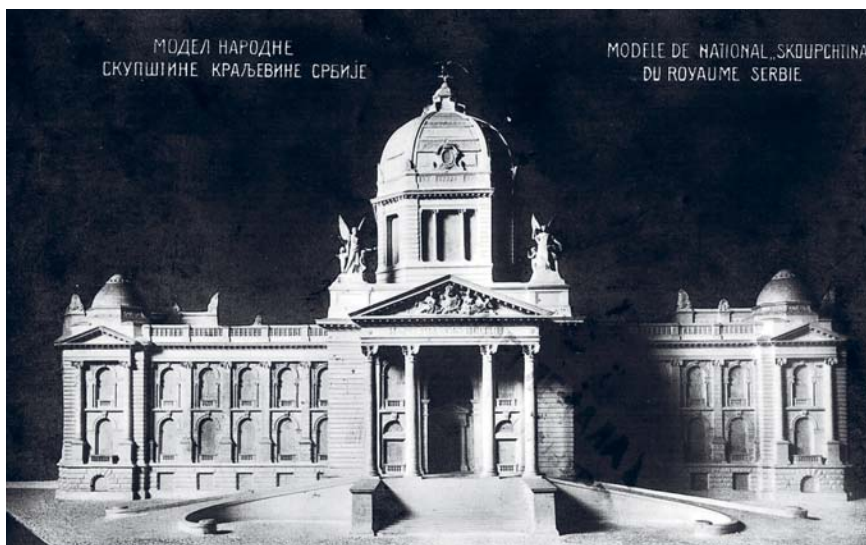
1. Историјат односа Интерпарламентарне уније и Републике Србије

Званична сарадња Србије као суверене државе и међународноправног субјекта с Интерпарламентарном унијом започела је пре равно **125 година** и траје непрекидно до данас у различитим међународним околностима, које нису утицале на форму и суштину те сарадње нити је до-водиле у питање.

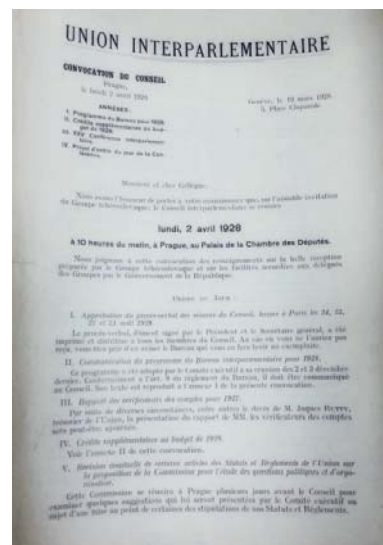
Већ на Трећој редовној конференцији новоосноване Интерпарламентарне уније у Риму 1891. године Кра-

љевина Србија предвођена династијом Обреновић званично учествује у раду Уније као млада држава и још увек међународно неафирмисана. Отуда интерес да се укључи у међународне активности, а из потребе за неопходном међународном афирмацијом и дисперзијом спољнополитичких односа после Берлинског конгреса и признања. Краљевина Србија је у то време у Интерпарламентарној унији препознала могућност да оствари државне и националне спољно-политичке циљеве и одлучила да се активно укључи у рад Интерпарламентарне уније и на тај начин озваничи међусобну сарадњу.

После Великог рата Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца је 1928. године и формалноправно озваничила сарадњу с Интерпарламентарном унијом на бази континуитета односа Краљевине Србије с Интерпарламентарном унијом почев од 1891. године. Одлука је

Дом Народне скупштине Краљевине Србије

Програм Конференције ИПУ у Прагу, 1928. године

донета на основу процене Краљевске владе и династије Карађорђевић о потреби да се држава активније постави на међународном плану, а због ситуације у односима са суседима и опасности да се ти односи промене на штету Краљевине.

Осим Интерпарламентарној унији, Краљевина СХС је те године приступила и чувеном Бријан–Келоговом пакту, којим се укидао рат и гарантовале границе, а који је подржавала и Интерпарламентарна унија јер је био на линији њених прокламованих циљева. Оваквим ставом Краљевина се придружила Интерпарламентарној унији у опцији којом је заокружена и стратегија подршке идеји о Европској унији коју су промовисали поједини политички кругови у Европи, управо на челу с француским министром спољних послова Аристидом Бријаном. У овом контексту Интерпарламентарна унија је на Конференцији у Лондону 1930. године отворила дебату о Европској унији и предлагала схему коју је подржала Краљевина Југославија, али није већина, тако да идеја није институционализована. У овом случају Краљевина Југославија је већ тада подржавала идеју о Европској унији и у том смислу деловала на истим линијама с Интерпарламентарном унијом.

Краљевина Југославија је у периоду до Другог светског рата редовно учествовала у раду Интерпарламентарне уније и подржавала већинска залагања за мир и разоружање, имајући у виду неповољан развој укупних међународних односа с једне и прокламоване циљеве Уније с друге стране.

После Другог светског рата нова Југославија је наставила да учествује у раду Интерпарламентарне уније чим је он обновљен 1947. године у Каиру. Југославија

Председништво Интерпарламентарне уније на Авали, октобар 1938 (БМС)

Гроф Картон де Виар, председник Интерпарламентарне уније, говори у Народној скупштини, Београд, 1. октобар 1938 (БМС)

је нарочито била активна у периоду пре и после стварања Покрета несврстаних у Београду 1961. године, као веома утицајна у глобалним међународним односима, што је имало одговарајућег значаја за њен статус у Унији и односе с њом. Најбољи пример је 51. Конференција Интерпарламентарне уније, одржана у Бразилији октобра 1962. године, у време познате „кубанске кризе“, када су две суперсиле, САД и СССР, биле на ивици рата. После дуге дебате, југословенски делегат у Унији Младен Ивековић је рекао:

„Нећу да читам мој припремљен говор. Рат може да прекине у сваком моменту нашу расправу по тачкама дневног реда. Ми морамо да учинимо озбиљан и једногласан напор да спасимо мир“,

а затим је предложио да Конференција упути апел владама САД и СССР, што је и учињено и што је имало ефекта још у току конференције тако што су Хрушчов и Кенеди у непосредној комуникацији спречили ескалацију кризе.

Поводом таквог међународног утицаја Југославија је 1963. године добила домаћинство редовне 52.

52. Конференција ИПУ у Београду, Централни хол

годишње Конференције Интерпарламентарне уније, која је одржана у Београду у духу новог отварања односа између суперсила, чему је ова конференција дала печат.

Преко усвојених докумената Београдске конференције реафирмисан је значај очувања мира, очувања природе и експлоатације ресурса на мирнодопским основама са наставком напора ради доприноса разоружању, подршке проблемима развоја и против дискриминације.

Даљи односи одвијали су се у зависности од промена с којима је Југославија била суочена крајем осамдесетих и деведесетих година прошлог века. Интерпарламентарна унија имала је активан однос према догађајима на простору бивше Југославије и одржавала контакте с њеном скупштином. У том смислу пратила је развој догађаја на тлу бивше Југославије, што потврђују и резолуције које је усвајала с намером да утиче на ситуацију и подржи процесе у складу са циљевима организације.

Оваквим приступом и политичким ставом Интерпарламентарна унија је потврдила основно опредељење за

52. конференција ИПУ у Београду

принципе и владавину међународног права и политичку непристрасност, што је било у основи њеног приступа у целом периоду сукоба на просторима бивше Југославије током деведесетих година прошлог века.

2. Актуелно стање односа Интерпарламентарне уније и Републике Србије

Данас Република Србија има статус пуноправног члана Интерпарламентарне уније. Тај статус произлази из међународног државноправног континуитета Републике Србије са Краљевином Србијом, родоначелником односа од 1891. године, затим Краљевином Срба, Хрвата и Словенаца, која је формализовала сарадњу са Интерпарламентарном унијом 1928. године, затим преко Краљевине Југославије, потом ДФЈ, ФНРЈ, СФРЈ, СРЈ и, најзад, Државне заједнице Србија и Црна Гора, што чини **125-годишњу међусобну сарадњу и статус пуноправног члана неспорним** и он је обострано потврђен у складу са поменути државноправним међународним континуитетом. Статус пуноправног чланства у Унији свих ових претходних држава и година из којих произлази континуитет сарадње и чланства од првобитне Краљевине Србије до данас Републике Србије није прекидан нити је на други начин мењан. То исто важи и за период санкција уведених Савезној Републици Југославији током деведесетих година прошлог века. Дакле, Интерпарламентарна унија није доводила у питање статус Савезне Републике Југославије нити је установљавала посебне статусне форме, као што је то био случај са ОУН и „празном столицом“.

3. Учесће Републике Србије у раду Интерпарламентарне уније

Народна скупштина Републике Србије редовно учествује у раду Интерпарламентарне уније и

њених радних тела. Генерални секретар Народне скупштине учествује у раду Асоцијације генералних секретара Уније. Своје учешће Народна скупштина остварује преко сталне делегације регистроване у Унији.

128. Заседање ИПУ, Еквадор, 2013. године

Састав делегације Народне скупштине Републике Србије у актуелном сазиву је:

Гојковић Маја
шеф делегације, председник Народне скупштине

Мијатовић Јелена
члан делегације

**Богосављевић Бошковић проф. др
Снежана** члан делегације

Мијатовић Милорад
члан делегације

Петровић Мира
члан делегације

Грујић Младен
члан делегације

Пајтић Бојан
члан делегације

Рашковић Ивић др Санда
члан делегације

Актуелни састав делегације Народне скупштине у пуном смислу одражава интенције и норме Интерпарламентарне уније које се, између осталог, залажу и за родну равно-правност и подједнаку заступљеност полова, те је у саставу делегације Србије од осам чланова чак пет посланица.

Народна скупштина се у потпуности залаже за циљеве Интерпарламентарне уније који су дефинисани њеним статутом и другим документима и у том смислу планира

и координира своје учешће у њеном раду. То у првом реду важи за промоцију мира и активне међународне сарадње, промоцију демократије и демократских институција, владавине права и правне државе. У том смислу залагања Интерпарламентарне уније, резолуције и друге активности, норме и принципи међународног права и њихово поштовање имају важно место у залагањима делегације Народне скупштине Републике Србије

Интерпарламентарна унија и њен значај

1. Шта је Интерпарламентарна унија

Интерпарламентарна унија као међународна организација је први у историји мултилатерални интерпарламентарни политичко-дипломатски механизам, настао још у 19. веку у специфичним међународним околностима и као таква представља политичко-правни и функционални међународни одговор на изазове тог, али и будућих времена све до данашњих дана. Тако је прва дефиниција после њеног оснивања 1889. године Интерпарламентарну унију представила као „Интерпарламентарну конференцију за међународну арбитражу“, полазећи тада од главног циља и мотива њеног стварања који су произашли из потребе за **миром и стабилношћу** у међународним односима уз примену права и дипломатских механизма сарадње.

Интерпарламентарна унија се данас најшире могуће дефинише као **међународна организација**

парламената суверених држава, која делује на општеприхваћеним правно-организационим правилима и принципима међународног правног поретка са циљевима да: штити и промовише мир; развија међупарламентарну сарадњу у најширем смислу; разматра важна међународна актуелна и стратешки значајна питања; штити и промовише људска права; подстиче и омогућује развој демократских институција и парламентарне демократије; развија дијалог и парламентарну дипломатију у функцији реализације сопствених и општеприхваћених циљева; омогућује ближе контакте, размену искустава и остварује координацију између парламентарца и парламената различитих земаља на реализацији глобалних и сопствених стратешких циљева, све скупа на принципима владавине права, демократије и демократских институција.

Данас се Унија у пратећим званичним документима и на међународним скуповима једноставније функционално представља као „стални међупарламентарни форум за политичке мултилатералне преговоре и центар за дијалог и парламентарну дипломатију између законодаваца који представљају различите политичке

Inter-Parliamentary Union

For democracy. For everyone.

системе и све широм света присутне политичке опције, чинећи тако платформу за испољавање широм света присутних политичких ставова”.

2. Настанак Интерпарламентарне уније

Интерпарламентарна унија је настала у специфичним међународним околностима које су управо налагале да се успостави један правно-политички и дипломатски механизам ради очувања мира и сарадње као основе укупних међународних односа. Наиме, још у XVIII веку државни интереси изазивали су честе ратове с циљем спречавања једне доминантне силе и обнављања неке европске империје, што је условило политику равнотеже снага све до краја XIX века.

Део интелектуалних и политичких структура тог времена настојао је да се у том правцу и ангажује знајући у којој мери је мир значајан и разумевајући потребу да се он чува и одговарајућим инструментима стално подржава и одржава. То је управо током 1887. и 1888. године непосредно претходило оснивању Интерпарламентарне уније 1889. године на стоту годишњицу

Велике француске револуције. Међу тим структурама и интелектуалцима посебно активни били су француски посланик **Фредерик Паси** и британски посланик **Вилијам Рандал Кремер**. Паси је у Француској предводио Француско друштво за арбитражу међу народима, које је спојио са друштвом „Мир путем права” и значајно допринео оснивању Института за међународно право у Француској тога доба. Кремер је био активан на лабуристичким позицијама, нарочито се залажући за решавање међународних спорова мирним путем и путем права.

Дакле, у оваквим околностима и захваљујући ентузијазму посланика Пасија и Кремера, **на конференцији 29. јуна 1889. године у париском хотелу „Континентал”, створена је Интерпарламентарна унија**, уз учешће 95 посланика из Француске, Велике Британије, Италије, Белгије, Шпаније, Мађарске, Данске, САД и Либерције, чиме је обезбеђен међународни основ конференције и њен правно-политички карактер у складу са међународним правом. Интерпарламентарна унија је на овој конференцији званично названа „Парламентарна арбитражна конференција”.

Вилијам Рандал Кремер
(1828 - 1908)

У знак признања за допринос миру, оснивачи Интерпарламентарне уније Фредерик Паси (1901) и Вилијам Рандал Кремер (1903) добили су Нобелову награду.

Фредерик Паси
(1822 - 1912)

3. Улога и значај Интерпарламентарне уније

Главни циљеви Интерпарламентарне уније су мир, сарадња међу народима и успостава представничких институција, све скупа кроз најшири свеобухватни парламентарни дијалог (члан 2 Статута).

Улогу и значај Интерпарламентарне уније у савременим међународним односима одређују

прокламовани циљеви, бројно чланство, сарадња с најважнијим субјектима у свету, допринос међународном праву и међународним односима кроз промоцију и уградњу демократских и правних принципа и стандарда. То конкретно илуструју, сагласно Статуту Уније, главни и специфични простори њене активности: **представничка демократија, међународни мир и безбедност, одрживи развој, људска права и хуманитарно право, жене у политици, образовање, наука и култура.**

4. Допринос Интерпарламентарне уније међународном праву

Полазећи од чињенице да Интерпарламентарна унија представља организацију парламената у чијој надлежности је законодавна власт и да у промоцији права лежи главни смисао њеног функционисања, допринос Уније међународном праву се подразумева. Издвојићемо најкрупније доприносе Интерпарламентарне уније међународном правном поретку.

а) Међународни суд правде

Настала као конференција о арбитражи, Интерпарламентарна унија је већ на конференцији у Хагу 1894. године наставила залагање за афирмацију и институционализацију арбитраже као механизма решавања спорова мирним путем активностима које су довеле до Прве конференције о арбитражи у Хагу 1899. године, на којој је учествовало 26 земаља, и до оснивања Сталног арбитражног суда. Друга конференција о арбитражи одржана је у Хагу 1908. године, када је основан Стални суд правде, чему је Унија такође значајно допринела. Илустративно је иступање у том правцу холандског представника Самуела ван Хотена на тој конференцији:

„Арбитража, арбитража и поново арбитража мора бити сада наша девиза. Није неопходно додати и мир. Увећајте примену арбитраже у доношењу одлука поводом спорова и освојићете простор против метода примене силе“ (из документације ИГПУ, Конференција 1894).

б) Декларација о критеријумима за слободне и поштене изборе

Једногласно усвојена од Интерпарламентарног савета на његовом 154. заседању у Паризу 26. марта 1994. године, ова декларација представља кључни документ на ком се заснива целокупна стратегија Интерпарламентарне уније у промоцији начела и принципа демократије и демократских институција, а главно начело гласи:

„У свакој држави власт једино може бити изведена из воље народа истински изражене на слободним и поштемим изборима одржаним у регуларним интервалима на основу универзалних, равноправних и тајних гласања.“

Међународни суд правде у Хагу

Ово начело је данас универзални правно-политички критеријум за легалитет и легитимитет сваке демократске власти и носећи критеријум функционисања демократије и демократских институција. Декларација у том правцу обавезује државе тако што им позивом на међународно право налаже:

„Државе треба да предузму неопходне законске кораке и друге мере на основу својих уставних норма за гарантовање права и институционалног оквира за периодичне, слободне и поштене изборе у складу са обавезама према међународном праву.“

Овако постављено и дефинисано начело, а имајући у виду његов универзални карактер и функцију, може се сматрати и незаобилазним принципом међународног права и правног поретка у домену функционисања демократских институција и верификације постојања демократске и правне државе. Карактер и глобални домет деловања Интерпарламентарне уније, њена бројност и универзалност постављених и остварених циљева у дугој политичкој традицији рада организације са своје стране то гарантују.

в) Универзална декларација о демократији

Усвојена од Интерпарламентарног савета акламацијом на 61. заседању у Каиру 16. септембра 1997. године, ова декларација представља основу за успоставу и промоцију демократије и демократских институција и наслања се на начела и принципе које Интерпарламентарна унија промовише преко својих циљева. У преамбули је то подвучено тако што Интерпарламентарни савет као руководеће тело Уније „реafirмишући обавезу Интерпарламентарне уније на мир и сарадњу и уверен да ће јачање демократских процеса и представничке демократије значајно допринети достизању тих циљева“, усваја Декларацију са свим правима и обавезама које она установљава. Такође, Декларација истиче: **„Демократија је заснована на владавини права и поштовању људских права.“** Како би било до краја јасно шта је основ демократије, у Декларацији је подвучено да је:

„Кључни елемент у спровођењу демократије је одржавање слободних и поштених избора у регуларним интервалима који омогућују да се изрази воља народа.“

5. Допринос Интерпарламентарне уније међународним односима

а) Конференције Интерпарламентарне уније о европској сарадњи и безбедности (1973–1991)

Интерпарламентарна унија одржала је укупно седам конференција о европској сарадњи и безбедности, чији су документи представљали основу за међународноправне и политичке, дипломатске, процедуралне и друге кораке, најизразитије примењене у процесу КЕБС/ОЕБС и другим сличним процесима у савременим међународним односима. Тако је Интерпарламентарна унија формално отворила процес који је потом верификован на међувладином нивоу као КЕБС, односно ОЕБС, данас незаобилазан трансатлантски форум за питања безбедности и стабилности. Илустрације ради, у документима свих седам конференција подвучен је значај примене принципа међународног права:

„Принципи суверенитета, неповредивост граница, територијални интегритет и независност, као и право на равноправно учешће у међународним односима;

– Право свих народа на слободан избор облика сопственог социјалног и политичког система, без било које врсте мешања;

– Обавеза свих држава да не примењују силу и да се уздрже од тога, као и да своје сукобе решавају мирним средствима и да поштују на одговарајући начин обавезе које настају из међународног права.“

Одредница „детант“ први пут је употребљена у званичном документу Прве конференције Интерпарламентарне уније о сарадњи и безбедности у Европи, чиме је овај дипломатски термин као синоним за процес попуштања напетости у односима Исток–Запад и међународнополитички верификован.

б) Парламентарна скупштина Медитерана

У члану 2. став 2. Статута Парламентарне скупштине Медитерана стоји: **„Скупштина је резултат пионерског посла који је остварила Интерпарламентарна унија кроз процес Конференције о безбедности и сарадњи у Медитерану“**. Наиме, још на Трећој конференцији Интерпарламентарне уније о безбедности и сарадњи у Европи, у делу који се тицао економске проблематике, укључена је „Медитеранска димензија“.

Парламентарна скупштина Медитерана у организационом и функционалном погледу делује по угледу на Интерпарламентарну унију са пољима активности која су примерена интересима и потребама медитеранских држава чланица.

Inter-Parliamentary Union

For democracy. For everyone.

6. Доприноси Интерпарламентарне уније универзалног значаја

Од осталих, не мање значајних доприноса Интерпарламентарне уније међународном праву и међународним односима универзалног значаја треба посебно подвући:

- креирање и примену механизма за поступање парламената у процесу помирења;
- активности Уније у процесима деколонизације (подршка, конкретна ангажовања и промоција права на самоопредељење);

Председник Интерпарламентарне уније, Сабер Чаудри

- улогу Уније у изради и промоцији Миленијумске декларације ОУН;
- допринос процесима транзиције (у Јужној Америци, Африци, Азији и Источној Европи после пада Берлинског зида).
- допринос теорији и пракси парламентарне дипломатије;
- политичко-инструктивни допринос за парламентарну контролу сектора безбедности.

Генерални секретар Интерпарламентарне уније, Мартин Чунгонг

Народна скупштина Републике Србије

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC

Штампање ове публикације реализовано је уз подршку Програма Уједињених нација за развој (УНДП) и Швајцарске агенције за развој и сарадњу (СДЦ), у оквиру пројекта „Јачање надзорне улоге и јавности у раду Народне скупштине“. Садржај публикације не представља нужно званичне ставове УНДП-а и СДЦ-а.